

Vaihto-oppilasvuoteni Etelä-Afrikassa

-BU'SHMANNEJA JA SAVIMAJOJAKO VAIN?

Kun huhtikuun lopulla postiluukkuumme tupsahti kirje valmistuksena tulevan vuoteni kohdemaasta, alkoi maassani perhoset vilistää. "Mistä sinä hyvä tyttö nyt tuollaista sait päähäsi?", kuului erään sukulaistenkin kommentti. "Onkohan se nyt niin turvallistakaan?", jatkoi vielä toinen.

Kielämättä, oin itsekin melko ristiriitisten tunteiden vallassa, kaikenlaisten levottomien kysymysten askartelussa pääperikkaani: onhan maailman tiedotusvälineiden välittämä kuva Etelä-Afrikasta kaikkea muuta kuin maritteleva raportteineen kasvavasta rikollisuudesta ja maan synkistä historiasta, tuoden stereotyyppisiä "pahoista" valkoisista ja sereetuista mustista. Kuitenkin näin nyt jälkikäteen, olen enttään hytyväinen tähän samaiseen ratkaisuun, jonka seurauksena oin jo saman vuoden heinäkuussa -97 matkalla kohti tätä kaukaista mannarta ja pienen elämäni tähän mennessä antoisinta vuotta.

Tuleva kotikaupunkini oli ole-va pieni, noin Klaukkalan kokoinen lomaparatiisi Intian Valtameren äärellä, Amanzimtoti tai "makean veden äärellä", kuten zuluksi nimi kuuluu, on kaikkea muuta kuin savimajoista kyhätyä kyläpahanen. Sen yhdestä päätelemineostakaan ei upeiden olosuhteiden takia ollut epäilystä - kaikki kynnelie kykenevät eteläafrikkalaiset ja monet ulkolaiset turistit suuntaavat Itärankkole joulunviettoon pitkänä kesälomakuukausinaan, jolloin elohopea kohoaa pitkälti yli 40 Celsiusasteeseen.

Ensimmäisen kulttuurishok-

kini koin heti ensihetkinä maankamaralla uudessa kotimaassani. Isäntäperheeni isä kehotti, silloin vielä niin vahvalta kuulostavalta, afrikaansiksiaksentilla höystettyinä minua jo lentokentältä lähdeittäessä lukitsemaan auton oven mahdollisen "jiackingin" eli autonkaappauksen pelossa. Minulle, Suomen verrattain turvallisissa oloissa kasvaneelle sinilimälle, se oli kova pala. Ja vielä kun lähdimme ajamaan "väärällä" puolella tietä kohti uusia kotikontuja, olin eittämättä täysin pyörällä päästäni.

Ensimmäinen isäntäperheeni osoittautui napakymppiä. Kuten myös toiset kaksi perheitäni, he tekivät kaikkensa tehdäkseni oloni kotoisaksi. Eräänkin kerran kovaa kotikävän yllättäessä he veivät minut paikalliseen videopeliluolaan, jotta voisin verestä muistojaani ja kokeilla taitojani hiihtosimulaattorin ääressä. Myös kaikki sanomalehtien Suomi-uutiset kiikutettiin poikkeuksetta luettavakseni. Sanomalehtien uutiskynnyk-

Tiina oikealla. Vasemmalla argentiinalainen Maria

sen losin ylti ainoastaan Mika Häkkinen uroteot F1-maailmassa. Siispä, vaikka en aikaisemmin ollut välittänyt tuon tarvaallista koko asiasta, minusta kehkeytyi suorastaan fanaattinen "formulafani".

Etelä-Afrikkaa ei turhaan kutsuta "sateenkaarivalttioksi". Onhan maan väestön joukossa, mustien ja valkoisten lisäksi, myös suuri joukko intialaisia, kiinalaisia ja värillisiä. Sitkkään en päässyt kosketuksiin juuri muun kuin valkoisen kulttuurin kanssa. Siihen ei ollut synnä ainoastaan se, että kaikki perheeni olivat valkoisia, mutta myös sellainen tosiasia, ettei toisten rotujen kanssa vaan yksinkertaisesti sovelloisoida. Kullakin yhteisöllä on omat kiinnostuksen kohteet aina vapaa-aikaa myöten; kun tummaihoiset kokoontuvat sunnuntaisin jalkapalloviheröille, on valkoisilla vuorostaan oma yhdistävä urheilumuotonsa, rugby, jota seuraetaan perinteisesti usein koko perheen voimin "braai"-n eli grillijuhlien tuodessa lisää

tunneimaa.

Etelä-Afrikkalaisessa yhteiskunnassa perheellä on huomattavasti keskeisempi asema kuin meidän suomalaisessa kulttuurissamme. Viikonlopuista kului suuri osa ajasta erilaisten yhteisten aktiviteettien merkeissä; aina urheilutapahtumista kirkkosakäyntiin. Suomalaisen, verrattain suvaitsevaisen kasvatuksen saaneena, koin tekemisieni rajoitettavan joskus hieman kohtuuttomastikin. Mutta maassa, joka on kansainvälisten rikollisuustilastojen kärjessä, on aivan ymmärrettävää, että vanhemmat pitävät jälkeläisiään hiukan tarkemmin silmällä. Minulta oli esimerkiksi kielletty kävely pimeällä ja päiväaikaankin sain yleensä talustella ympärillä vain ollessani jonkun toisen seurassa. Kuljetukset paikasta toiseen hoidettiin lähes poikkeuksetta autolla, oli matkaa sitten 500 metrin tai kilometriä. Jotkut olisivat varmasti pitäneet minua varsin erikummallisena, jos olisin kertonut, että yksi päivieni kohokohdista oli kävellä koulubussipysäkiiltä 200 metrin matka kotiportille - ja aivan yksin!

Kouluni Etelä-Afrikassa, Kingsway High School, ei olisi voinut enempää poiketa suomalaisista lukiosta. Englantilainen tyyppi koulutaitos on jättänyt jälkensä siirtomaavallan ajoilta: Koulussa piti selvä nokiimisjärjestys. Jos ei esimerkiksi huomannut toivoitaa hyviä huomenia opettajalle tai seniorioppilaille, siitä seurasi useimmiten jonkinlainen rangaistus. Sai myös tuntea nahissaan, jos epähuomiossa kutsui opetta-

jaa muutoin kuin kohteliaasti "sir" tai "mam". Ja auta armias, jos koulusukat eivät olleet oikeapoppisesti taiteltu tai hiussuortuvia roikkui epäsiististi kasvoilla. Kaikkeen tähän tottuminen vei oman aikansa, mutta jo loppuvuodesta minulta pääsi usein unohtumaan, etten ole kukaan tavoin aivan kuin koulukaverini - en edes punavhreaä raitaisessa koulusolmiössä, vihreässä hameessa ja mustissa koulukengissä, jotka umpeenkuluneen vuoden jälkeen jouduin palauttamaan pala kurkussa koulun vaaturite...

Vaihto-oppilasvuoteni oli kannattava sijoitus tulevaisuuteen, jonka myötä se alkuperäisenä motiivini ollut englanninkielinen lähti sujuvan varsin suljakasti. Muuta enemmän kuin tämä, merkitsee henkilöni pääoma, jota karttui uusien näkökulmien avautuessa. Ainoana miinuspuolena -luultavasti ainakin vanhempieni mielestä- voisi pitää sitä yletöntä hemmottelua, johon totuin: Perheiden kotiapulaiset silvosiivat jälkeni, petasivat sänkyäni, tarjollivat ruokani, plankkasivat kenkäni... eli toisin

sanoen kaikki tarjottiin valmiina kuffaluskalla.

Palasin kotin monien kauriiden muistojen ja erilaisten kokemusten rikastuttamana. Kapkaupungin kiertomatkan lisäksi, vuoden ehdottomiin huipentumiin kuului tammi-kuinen matka kansainvälisestäkin tunnettuun Krugerin luonnonpuistoon aivan Mosambikin rajan tuntumassa, jossa sain olla todistamassa joitakin vilin Afrikan monista henkeäsalpaavista luonnonnäyteimistä 30 muun ulkomaalaisen vaihto-oppilaan kanssa. Yhä uudelleen mieleini palaa niin elävästi muisto myös siitä, kuinka vierailulla Zulu-kyllässä ollessamme, alkoi tummahipiäisen Zulu oppaamme vyötauasta kuulua sangen tuttu melodia, herättäen minussa hieman haiketaikin isänmaallisia tuntemuksia. Suomalaisista "Säkkijärven polkkaa" tuskin tulen toista kertaa kuulemaan yhtä eksoottisissa oloissa kuin luossa pienessä savimajassa, aivan viljeimmän "mustan" Afrikan rajamaastossa.

Tiina Rusi